Riikka Heikinheimo

12.10.2020

Valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaoston kokous: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021
Teema: Pääluokka 32 - Vuoden 2021 valtion talousarvioehdotuksen uudet toimet ja niiden vaikutukset sekä TKI-toiminnan haasteet ja kehittämiskohteet

Koronapandemia on ajanut monia toimialoja kriisiin mikä puoltaa hallituksen valitsemia elvyttäviä toimia. Samalla on tärkeää huomata, että koronakriisi on myös kiihdyttänyt monia sellaisia kehityskulkuja, jotka alleviivaavat jatkuvan TKI-toiminnan tärkeyttä. Kriisi tarjoaa osaavalle ketterälle toimijalle suuria mahdollisuuksia. Keskeinen kysymys Suomelle on oikean tasapainon löytäminen elvyttävien ja kasvua tukevien toimien kesken. Suomelle on tarjolla globaalin edelläkävijän rooli digivihreään talouteen siirtymisessä. EK:n viesti on selvä: merkittävä koronan aiheuttama velkaantuminen voidaan kuitata ilman mittavia veronkorotuksia tai hyvinvointiyhteiskunnan alasajoa, vain jos tuetaan merkittävästi yritysten kasvua ja uudistumista.

Vaikka tarve elvytykseen jatkuu, tulee kasvua tukea

Budjettiriihen päätökset TKI-toiminnan tukemiseksi jäivät vaatimattomiksi. Käytännössä miltei ainoa uudistus on päätös tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennyksestä verovuosina 2021—2024. Tämä on toki tervetullutta, ja kannustaa yrityksiä ja korkeakouluja sekä tutkimuslaitoksia yhteistyöhön. Yksittäisenä toimenpiteenä se on liian kapea. Hallituksen toimenpidepakkiin kuuluvien tulevaisuusinvestointien tilanne jää täysin epäselväksi. Tiedossa ei ole esimerkiksi leikattiinko tulevaisuusinvestointikorista innovaatiotoimintaan tarkoitetut varat ja tehtiinkö tilaa muille, ehkä jopa operatiivisille tavanomaisille menoille? Jos näin tehtiin, on hyvä ymmärtää, että ongelmat kasautuvat tuleville budjettikausille, koska ainoastaan yritystoiminnan uudistaminen ja kasvu tuo valtion kassaan tulovirtaa.

Koronakriisi ei ole muuttanut merkittävää markkinatarvetta kestäville ilmastomyötäisille ja digitaalisille ratkaisuille - päinvastoin nyt on avautunut poikkeuksellinen ikkuna sysätä globaalia kehitystä eteenpäin. Suomalaiset globaalisti toimivat yritykset ovat aktiivisesti hakemassa uutta asemaa muuttuvilla markkinoilla. Yrityksillämme on TKI-toiminnan

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 · Eteläranta 10, 00131 Helsinki · Puhelin 09 42020
etunimi.sukunimi@ek.fi · www.ek.fi · Y-tunnus 1902799-1 · Kotipaikka Helsinki

vuoksi tarvittavaa vahvaa teknologista osaamista ja halu kehittää sitä lisää. Voimakkaat digitaaliset ja kestävät elvytystoimet sekä Euroopassa, että globaalisti vielä kiihdyttävät kysyntää, johon tarttumalla myös globaaleja tavoitteita ilmastonmuutoksen hillinnässä voidaan saavuttaa.

Valitettavasti hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 talousarviosta ei huomioi tätä poikkeuksellista mahdollisuutta. Käytännössä hallitus on sysännyt kaikki osaamiseen ja TKI-toimintaan tehtävät lisäpanostukset toteutettavaksi EU-elvytysvaroista. Kestävän kasvun ohjelma on otsikkotasolla lupaava, mutta koska kaikki konkretia puuttuu, EU elpymisvarojen käytettävyyteen liittyy merkittävä riski. Joka tapauksessa on tärkeää ymmärtää EU-elvytysvarojen olevan kertaluonteisia ja kohtuullisen lyhytjänteisiä panostuksia.

EU-elvytysvarat eivät korvaa pitkäjänteisiä kansallisia TKI-panostuksia

Yrityksemme olivat sitoutuneita kansallisiin hiilitiekarttoihin ja TKI tiekarttaan jo ennen koronakriisiä. Myös valtio on sitoutunut samoihin tiekarttoihin ja niiden toimeen laittaminen edellyttää myös julkista pitkäjänteistä rahoitusta. Tavoite TKI-investointien 4%:n BKT osuudesta on mittava. Se edellyttää miljardien investointeja nykyisten TKI-investointien päälle. Käytännössä vain yritykset voivat tehdä tällaisia investointeja. Valtio voi omilla toimillaan varmistaa yritysten toimintaedellytyksiä ja huolehtia korostetusti, että koulutusjärjestelmämme tarjoaa laajasti oikeaa osaamista, niin nuorten kuin työelämässä olevien, jatkuvan oppimisen asiakkaiden osalta. On kansallinen etu, että TKI-investoinnit tehdään mahdollisimman suuressa mittakaavassa Suomeen. Päätökseen vaikuttaa myös osaava henkilö.

Erityisesti jos EU elvytysvarojen käyttö yritysvetoisiin kansallisiin TKI-toimenpiteisiin ei onnistu, on seuraavassa lisätalousarviossa tehtävä seuraavat päätökset:

Digiloikka: Koronakriisi on konkreettisesti osoittanut yrityksille digitalisaation hyödyn ja sen, ettei digitalisaatio ei ole vain hallinnon apuri, vaan se muokkaa vahvasti myös yritysten liiketoimintamalleja. Asiakas on vaativa myös verkossa, koska vertailukohta löytyy helposti globaalien digiveturien tarjoamana ja suomalaisten yritysten asiakaskokemuksessa kunnianhimon on oltava globaalilla tasolla. Teollisuuden lisäksi myös työvoimavaltaisten kauppa-, finanssi- ja palvelusektoreiden on oltava valmiina, koska isot datajätit rantautuvat tännekin. Ohjelman rahoitustarve on 20 milj. euron suuruusluokkaa ja se on toteutettava yritysvetoisesti Business Finlandin kautta.

Rahoitusta veturiyritysohjelmaan: Business Finland on veturiyrityshaasteellaan houkutellut esiin suurten yritysten potentiaalin isojen

innovaatioekosysteemien rakentajana. Alkuperäinen haaste tuotti yli 20 hyvää ehdotusta, joiden yhteenlaskettu lupaus uusiksi TKI-investoinneiksi oli yli 1,5 mrd. Rahoituksen niukkuuden vuoksi vain 3 veturihanketta on saatu käyntiin. 4. lisätalousarviossa osoitettiin lisävaroja, jotka riittänevät seuraaville kolmelle veturihankkeelle. Paljon TKI-potentiaalia uhkaa jäädä Suomessa hyödyntämättä ja siksi vetureille on varattava vielä ainakin 100 miljoonaa euroa kilpailtavaksi Business Finlandin kautta.

Tekoäly 4.0: Tekoälyn on vahva mahdollistava teknologia, jonka potentiaalista on vasta pieni osa hyödynnetty Suomessa. Tekoäly on joka tapauksessa vahva kehityksen kohden maailmalla, eikä Suomella ole varaa jättäytyä kehityksestä sivuun. Ohjelmalle on osoitettava varoja 40 miljoonan verran.

Kansallisen TKI-tiekartan toimenpiteet: Suunnitelma pitää sisällään monia kannatettavia toimenpiteitä, joista tärkein on uuden kumppanuusmallin pilotoiminen. Edellä kuvatuista rahoitusinstrumenteista veturiyritysrahoitus sopii kumppanuusmalliin hyvin. Tämän lisäksi Business Finlandin kasvumoottori-rahoitus on toimiva ja kumppanuusmallin akateemisille osapuolille on varattava lippulaivarahoitusta Suomen Akatemian kautta myönnettäväksi.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Riikka Heikinheimo
Johtaja